

Handelshøyskolen BI

MAN 29221 Merverdiavgift I - grunnleggende emner og EU Mua - prosjektoppgave

Term paper 100% - W

Predefined Information

Start date:	06-09-2023 09:00 CEST	Term:	202320
End date:	11-12-2023 12:00 CET	Grading scale:	Norwegian 6-point scale (A-F)
Examination type:	P		
Flow code:	202320 20447 IN02 W P		
Internal assessor:	(Anonymised)		

Navn:

Natalia Uran

Information from participant

Title *:	Finansielle tjenester - sammensatte ytelser		
Name of supervisor *:	Benn Folkvord		
Does the submission contain confidential material?:	No	Can the submission be made public?:	Yes

Group

Group name:	(Anonymised)
Group number:	17
Other members:	The participant has submitted as a one-person group

Prosjektoppgave

ved Handelshøyskolen BI

Finansielle tjenester-sammensatte ytelser

Eksamenskode og navn:

**MAN2922 – Merverdiavgift I - grunnleggende emner og EU
Mva**

Utleveringsdato:

06.09.2023

Innleveringsdato:

11.12.2023

Stuedsted:

BI Oslo

Innhold

Innhold

INNHOOLD	I
SAMMENDRAG.....	II
1. INNLEDNING.....	1
1.1 PROBLEMSTILLING	1
1.2 AKTUALISERING AV PROBLEMSTILLINGEN.....	1
1.3 AVGRENSNINGER, HERUNDER OPPGAVENS STRUKTUR	2
2. MERVERDIAVGIFTSSYSTEMET	4
2.1 GENERELT.....	4
2.2 HOVEDREGLER OM AVGIFTSPLIKT.....	4
2.3 ER EU-RETTEEN RELEVANT I NORSK RETT?	5
3. FORMIDLING AV FINANSIELLE TJENESTER ETTER MVAL. §3-6 BOKSTAV E – UNNTAK FRA AVGIFTSPLIKT	8
3.1 GENERELT OM UNNTAKET FOR FINANSIELLE TJENESTER	8
3.2 HENSYN BAK UNNTAKET.....	9
3.3 UNNTAK FOR FORMIDLING AV OMSETNING AV FINANSIELLE TJENESTER ETTER MVAL. § 3-6 (1) BOKSTAV E).	10
4.HOVEDYTELSESLÆREN - SAMMENSATTE YTELSER	14
4.1 SAMMENSATTE YTELSER.....	14
4.2 HVA GÅR EU- DOMSTOLENS «HOVEDYTELSESLÆRE» UT PÅ OG HVILKE RETTSAVGJØRELSER ER DEN BYGGET PÅ?	15
4.3 RETTSPRAKSIS: ABG SUNDAL COLLIER/CARNEGIE.....	18
5. KONKLUSJON.....	20
LITTERATURLISTE	22

Sammendrag

En sammensatt ytelse er en transaksjon bestående av flere elementer med ulike avgiftsstatus. Når det gjelder finansielle tjenester som er unntatt merverdiavgiftsplikt er det ofte slik at de leveres i kombinasjon med tjenester som isolert sett er avgiftspliktige. Det er mange varianter som kan tenkes der ulike unntak i mval. §3-6 a-g kombineres med avgiftspliktige tjenester. Oppgaven tar for seg en gjennomgang av en sammensatt ytelse hvor avgiftsunntatt formidling av finansielle tjenester i relasjon til omsetning av finansielle instrumenter kombineres med avgiftspliktig rådgivning, etter mval. § 3-6 (1) bokstav e.

Det oppstår ofte spørsmål hvordan behandle sammensatte ytelser for avgiftsmessige formål. Merverdiavgiftsloven har ingen regulering av sammensatte ytelser i forhold til unntaket for finansielle tjenester.

EU-domstolens rettspraksis har utviklet en såkalt hovedytelseslære som benyttes ved behandling av sammensatte ytelser i relasjon til avgiftsunntaket for finansielle tjenester. Selv om merverdiavgiftslovgivningen i Norge ikke er omfattet av EØS- avtalen og ikke bundet av EU sine regler på området har EU- domstolens overordnede tolkningsprinsipper stor relevans for unntaket for finansielle tjenester. Unntaket for finansielle tjenester er imidlertid bygget på tilsvarende unntak i EU-retten.

Et komplisert, og ikke ensartet, regelverk på området med finansielle tjenester gjør det utfordrende å behandle sammensatte ytelser for avgiftsmessige formål både for næringslivet og skattemyndighetene. Det skal alltid foretas en konkret vurdering i enhver situasjon.

1. Innledning

1.1 Problemstilling

Problemstillingen i oppgaven er avgiftsbehandlingen av sammensatte ytelser når det som skal ytes består av både avgiftspliktige tjenesteelementer og avgiftsunntatte tjenesteelementer på området for finansielle tjenester, jf mval. § 3-6 bokstav e.

Jeg vil bruke rettspraksis til å belyse hvordan EU-rett har bidratt til å utvikle hovedytelseslæren på dette området, med særlig vekt på Carnegie-dommen (Rt. 2009 s. 1632).

1.2 Aktualisering av problemstillingen.

Det finnes mange transaksjoner hvor leveransene består av flere elementer (varer og/eller tjenester) med ulik avgiftsstatus (avgiftspliktig med ulike avgiftssatser, avgiftsfri og/eller avgiftsunntatt), og med mer eller mindre tilknytning mellom elementene, som gjør at de for avgiftsmessige formål skal behandles samlet som én sammensatt ytelse. Denne type leveranser er ofte kalt «sammensatte ytelser».

Når det gjelder finansielle tjenester oppstår det ofte spørsmål om avgiftsmessig håndtering av sammensatte ytelser. Kjernen i problemstillingen er at en finansiell tjeneste kan gjerne inneholde flere elementer som isolert sett kan være unntatte eller avgiftspliktige, men omsettes samlet som en enhetlig tjeneste.

Som hovedregel i merverdiavgiftsloven (heretter mval) skal det beregnes avgift ved innenlands omsetning av varer og tjenester, jf. mval. §1-1, § 3-1 (1). Et unntak fra hovedregelen om generell avgiftsplikt er unntaket for formidling av finansielle tjenester i relasjon til omsetning av finansielle instrumenter. En slik omsetning medfører ingen avgiftsplikt, og heller ikke fradragrett for merverdiavgift på anskaffelser til bruk i slik virksomhet. Hjemmelsgrunnlaget for dette merverdiavgiftsunntaket er mval. § 3-6 (1) bokstav e.

I tilfeller hvor en sammensatt ytelse innebærer elementer som isolert sett omfattes av hovedregelen om avgiftsplikt, og elementer som isolert sett omfattes av et

unntak, skaper dette usikkerhet med tanke på hvordan disse ytelsene skal vurderes og behandles avgiftsmessig.

Spørsmålet blir om det foreligger flere selvstendige ytelser som skal behandles hver for seg, eller om ytelsene er av en slik karakter at de kan anses å være integrerte og behandles avgiftsmessig under ett.

Dersom man finner ut at man står over selvstendige ytelser skal det vurderes om de ulike ytelsene er avgiftspliktige eller avgiftsunntatte. Dersom man finner ut at ytelsene er å anse som én helhetlig sammensatt ytelse, blir det hovedytelsen som avgjør avgiftsstatus.

Hvordan man skal forholde seg avgiftsmessig til vurdering av sammensatte ytelser hvor avgiftsunntatte finansielle tjenester inngår er en ingen enkel sak. Det finnes ikke noe direkte regulering i merverdiavgiftsloven på dette området.

Høyesterett har imidlertid forankret EU-domstolens rettspraksis i norsk avgiftsrett på område med finansielle tjenester i ABG Sundal Collier/Carnegie-dommen (Rt. 2009 s. 1632).

I dommen behandlet Høyesterett problemstillingen hvordan merverdiavgift skulle beregnes for en sammensatt ytelse som inneholdt både avgiftsunntatt meglertjeneste og avgiftspliktig rådgivningstjeneste, og konkluderte med at det er hovedytelsen som avgjør avgiftsplikten i den sammensatte ytelsen. Dommen illustrerte også tolkningen av unntaket for finansielle tjenester. Retten mente at «praksis ved EU-domstolen som vil få størst betydning for forståelsen av det tilsvarende avgiftsunntak i Norge». Dommen bygget dermed på EU-domstolens rettspraksis hvor vurderingene av den sammensatte ytelsen tok utgangspunkt i hovedytelseslæren utviklet av EU-retten. (Lindblad, 2020, s. 3, s. 8).

Vurderingene må da ta utgangspunktet i hovedytelsestilnærmingen for sammensatte ytelser basert på EU-domstolens rettspraksis som er gjeldende på området med finansielle tjenester.

1.3 Avgrensninger, herunder oppgavens struktur

Oppgaven avgrenses til en gjennomgang av den avgiftsmessige behandlingen av sammensatte ytelser på området for finansielle tjenester. En type sammensatt ytelse som blir omhandlet i denne oppgaven er når en avgiftspliktig

rådgivningstjeneste kombineres med en avgiftsunntatt formidlingstjeneste, herunder i relasjon til omsetning av finansielle instrumenter, jf. mval § 3-6 bokstav e.

Oppgaven tar ikke sikte på å redegjøre for formidlingsbegrepet som sådant, og det avgrenses derfor mot denne problemstillingen, men jeg kommer til å beskrive formidling i mindre grad der det er nødvendig. Tjenester levert fra underleverandører blir ikke omhandlet i denne oppgaven.

Merverdiavgiften beregnes etter loven ved omsetning (mval.§ 3-1), uttak (mval §§ 3-21 flg.) og innførsel (mval. § 3-29 og 3-30). Denne oppgaven omhandler den merverdiavgiftsrettslige vurderingen av omsetning av sammensatte ytelser, dermed avgrenses oppgaven mot gjennomgang av de øvrig nevnte tilfeller.

Når det gjelder sammensatte ytelser oppstår det ofte flere spørsmål knyttet til fradragsretten etter mval. § 8-1. Jeg kommer ikke til å legge opp til en gjennomgang av disse spørsmålene da oppgavens omfang og rammer ikke tillater dette.

I kapittel 2 gis en kort beskrivelse av merverdiavgiftssystemet, herunder en presentasjon av hovedreglene om avgiftsplikt. Videre i kapittelet diskuteres betydningen av EU-rett i norsk avgiftsrett. I kapittel 3 vil jeg ta for meg bestemmelsen om unntak fra avgiftsplikt for finansielle tjenester og hva som er hensynet bak unntaket. I samme kapittel vil jeg se på hva avgiftsunntaket for formidling av finansielle tjenester i relasjon til omsetning av finansielle instrumenter omfatter etter mval. §3-6(1) bokstav e. I kapittel 4 går jeg nærmere på sammensatte ytelser hvor avgiftspliktig rådgivning kombineres med avgiftsunntatt formidling. Videre i kapitelet vil jeg belyse hva EU-domstolens hovedytelseslæren går ut på og hvordan den har kommet til uttrykk i norsk avgiftsrett på finansområdet. Gjennom illustrering av den sentrale dommen ABG Sundal Collier/Carnegie vil jeg finne ut hva som kan utledes fra denne dommen i forhold til behandlingen av sammensatte ytelser på finansområdet. I kapitel 5 vil jeg forsøke å oppsummere det jeg har gått gjennom i oppgaven.

2. Merverdiavgiftssystemet

2.1 Generelt

Merverdiavgiften reguleres gjennom lov 19. juni 2009 nr.58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) og er statens viktigste inntektskilde. Avgiften er fiskal og har som formål til å skaffe inntekter til staten ved å avgiftsbelegge innenlands forbruk av varer og tjenester. (Prop.1 LS (2023-2024) s.126).

Ut fra statsbudsjettet 2024 er det anslått å utgjøre 399 milliarder kroner i provenyet fra merverdiavgiften. (Regjeringen, 2023).

2.2 Hovedregler om avgiftsplikt

Hvilke transaksjoner som utløser avgiftsplikt, er nærmere bestemt i merverdiavgiftsloven (heretter mval.) § 1-1 og det skilles mellom omsetning, uttak og innførsel av varer og tjenester. Merverdiavgiften er således transaksjonsavgift som utløses ved «omsetning av varer og tjenester».

Begrepet «omsetning» er definert i mval. § 1-3 (1) bokstav a, og bestemmer at det må foreligge «levering av varer og tjenester mot vederlag». Avgiftspliktens omfang er dermed varer og tjenester. Med «varer» forstås fysiske gjenstander, herunder fast eiendom, og elektrisk kraft, vann fra vannverk, gass, varme og kulde, jf. mval. § 1-3 første ledd bokstav b. Med «tjenester», som er negativt avgrenset mot «varer», forstås det som kan omsettes og ikke er en vare er omsetning for tjenester, herunder begrensede rettigheter til varer, og utnyttelse av immaterielle verdier, jf. mval. § 1-3 (1) bokstav c.

Dette betyr at all omsetning av varer og tjenester er avgiftspliktig og er hovedregelen etter mval. § 3-1 (1), forutsatt at omsetningen ikke er særskilt unntatt eller særskilt fritatt fra loven.

Når det gjelder avgiftsunntakene, er de særlig knyttet til bestemmelsene i mval. §§ 3-2 – 3-20. Et viktig unntak fra hovedregelen i mval. § 3-1 (1) om generell avgiftsplikt ved omsetning av varer og tjenester er unntaket for finansielle tjenester, jf. mval § 3-6.

Omsetning av varer og tjenester som er unntatt avgiftsplikt er omsetning «utenformerverdiavgiftsloven», jf. mval. § 1-3 (1) bokstav g. Som følge av dette kommer ikke merverdiavgiftsloven til anvendelse og det skal ikke beregnes

utgående omsetningsavgift og det heller ikke foreligger fradragsrett for inngående avgift.

Etter hovedregel i mval. § 4-1 skal beregningsgrunnlaget være vederlaget. Begrepet «vederlaget» for en ytelse forstås som en pris for en avgiftspliktig levering som partene var enige om.

Merverdiavgiften oppkreves i alle ledd i næringskjeden og kjennetegnes som flereleddsavgift. Det er også gitt fradragsrett i alle ledd i kjeden for å unngå dobbel avgiftsbelastning. Det vil si at avgiften nøytraliseres gjennom fradragsretten slik at det blir ikke kumulativ effekt i merverdiavgiftssystemet.

Avgiftssystemet i Norge er underlagt en differensiert avgiftsplikt og det skilles mellom alminnelig sats og reduserte satser. Fastsettelse av satser skjer ved årlig vedtak av Stortinget (Stortinget, 2023). Hovedregelen er at omsetning av varere og tjenester er avgiftspliktig etter alminnelig sats, jf. mval. §5-1 (1), som er for året 2023 tilsvarer 25 %.

2.3 Er EU-retten relevant i norsk rett?

Rådets direktiv 2006/112/EF av 28. november 2006 er grunnlaget for merverdiavgift i EU, som setter krav til og rammer for medlemslandets regelverk på området, mens det er nasjonale myndigheter som avgjør gjennomføringen av direktivet i nasjonal rett. (Prop.117 L (2010-2011), s.22).

Merverdiavgiftslovgivningen i Norge er ikke omfattet av EØS- avtalen og Norge er derfor ikke forpliktet etter EØS-avtalen til å oppfylle EUs direktiver og forordninger på området med merverdiavgift.

Det kan likevel stilles spørsmål om hvorvidt EU- retten kan ha relevans i norsk merverdiavgiftsrett.

EØS-avtalen har som formål å integrere EFTA/EØS- statene, som Norge er en del av, i EUs indre markedet. (EØS-avtalen art.1). Indre markedet i EU er regulert av Traktaten om den Europeiske Union (TEUV) og inneholder reglene om de fire frihetene, konkurranseretsreglene og statsstøtte. Disse reglene er relevante for

Norge når det gjelder EØS- retten. Det betyr at praktiseringen av de norske merverdiavgiftsreglene ikke må stride mot EØS-avtalens regler om de fire friheter og statsstøtte. I tilfelle konflikt med EØS-regler går avtalen foran merverdiavgiftsloven, jf. EØS-loven § 2.

Ovennevnte taler dermed for at utforming av norske merverdiavgiftsregler kan preges av EØS-retten.

EU-retten kan også ha relevans med tanke på å unngå dobbel avgiftsbelastning. Ved grenseoverskridende transaksjoner driver Norge og EU med ulike kriterier for når avgiften skal beregnes og oppkreves. Dette i praksis kan føre til at det kan bli dobbel og ingen avgiftsbelastning på samme transaksjon. (Qvist, 2014). I Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s.154 hadde departementet som målsetting at det i Norge skulle etableres regler for å unngå dobbel eller ingen avgiftsbelastning.

I Norwegian Claims Link- dommen (Rt. 2012 s.1547), ble det reist spørsmål om dobbel avgiftsbelastning. Dommen gjaldt fjernleverbare tjenester omfattet av fritaket i nåværende mval. § 6-22 (2) kom til anvendelse på advokaters prosessforberedende oppgaver ved utførelse av prosessoppdraget i Norge for utenlandske klienter. Høyesterett konkluderte med at hele prosessoppdraget inkludert saksforberedelsen ble ansett som en stedbunden avgiftspliktig tjeneste og ikke en fjernleverbar tjeneste.

Av avsnitt 44 i dommen kommer det frem at:

Det er på det rene at hensynet til å unngå dobbel avgiftsbelastning er vesentlig ved fortolkningen av det norske regelverket, og at dette kan tilsi en tolkning i overenstemmelse med kriteriene i EU selv om merverdiavgiften ikke omfattes av EØS-avtalen.

Etter kommentaren fra forarbeidene og Høyesterett kan det legges til grunn at hensynet til å unngå dobbel avgiftsbelastning eller ingen avgiftsbelastning kan føre til at EU- retten i den forbindelse kan tillegges større vekt. (Aasprong Dyrnes & Mikelsen, 2017, s. 37).

I hvilken grad EU-retten har betydning i norsk merverdiavgiftsrett er avhengig av i hvor stor grad norsk lovgivningen er harmonisert med EU-retten.

Når det gjelder unntaket for finansielle tjenester, viser Finansdepartementet i sin tolkningsuttalelse til forarbeidene i Ot.prp.nr.2 (2000-2001) at rettspraksis fra EU om finansunntaket er relevant ved tolkning av norsk merverdiavgiftslov. Unntaket for finansielle tjenester i Norge er nettopp bygget på det tilsvarende unntaket i EUs sjettede avgiftsdirektiv 77/388/EØF artikkel 13 (B) (a) og (d) (1)-(6) (Finansdepartementet, 2001, pkt.1).

I Høyesterett ABG Sundal Collier/Carnegie-dommen (Rt. 2009 s. 1632) er det vist at EU-domstolens praksis og dens overordnede tolkningsprinsipper vil ha stor betydning for forståelse av unntaket for finansielle tjenester. Av avsnitt (34) i dommen uttales det at:

Det er praksis ved EU-domstolen som vil få størst betydning for forståelsen av det tilsvarende avgiftsunntak i Norge. Dette må særlig være tilfellet når det på dette området har vist seg vanskelig å etablere en ensartet praksis i EU-landene. Det som da særlig vil ha interesse er de mer overordnede tolkningsprinsipper som EU-domstolen har etablert.

Videre fremkommer det av avsnitt (48):

[...] vil en etablert praksis ved EU domstolen som utgangspunkt anses som en tungtveiende rettskilde ved tolkningen av unntaket.

Derimot, i tidligere nevnt dommen Norwegian Claims Link uttrykte Høyesterett i avsnitt (34) at:

Avgiftsretten er ikke en del av EØS-retten og det er heller ikke fra regjeringen eller Stortingets side gitt uttrykk for at det skal skje en frivillig harmonisering. Saken må derfor avgjøres på grunnlag av de norske bestemmelsene på området.

Etter det ovennevnte kan det oppsummeres at EU-retten synes å ha begrenset relevans i norsk merverdiavgiftsrett, men på området med unntaket for finansielle tjenester har EU-retten stor innflytelse og rettskildemessig betydning.

Dette støttes opp både i forarbeidene og av Høyesterett. Det betyr ikke at EU-retten gjelder fullt ut på området, men at det er EU-rettens etablert praksis og EU-domstolens overordnede tolkningsprinsipper som vil ha stor relevans ved avgrensning av unntaket for finansielle tjenester.

3. Formidling av finansielle tjenester etter mval. §3-6 bokstav e – unntak fra avgiftsplikt

3.1 Generelt om unntaket for finansielle tjenester

Unntak fra merverdiavgift for omsetning og formidling av finansielle tjenester er forankret i mval. § 3-6. Bestemmelsen i bokstavene a-g gir anvisning på tjenester som betraktes å være omfattet av unntaket, derunder omsetning av finansielle instrumenter og lignende i bokstav e.

Finansielle tjenester er ikke legaldefinert, men etter vanlig språklig forståelse omfatter begrepet et vidt spekter av tjenester med kjerneområde innenfor bank, forsikring og verdipapirhandel. (Trond Larsen, Lovdata Pro, Merverdiavgiftsloven § 3-6, note (1)).

Listen av finansielle tjenester kan ikke regnes å være uttømmende, jfr. ordlyden i mval. §3-6 (1) «herunder» (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s. 193), men er en illustrasjon av de viktige type tjenester som kan være omfattet av unntaket. Bestemmelsen åpner dermed for at nye tjenester kunne komme under unntaket som konsekvens av endringer i markedsstrukturen (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s. 193).

Unntaket for finansielle tjenester er artsbestemt og derfor omfatter bare tjenester som er etter sitt innhold kan anses for å være finansielle. (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s. 233). Således må det avgrenses mot tjenester som kan sies å være rene tjenester av administrativ, økonomisk og juridisk art (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s. 122). Disse type tjenester er som regel avgiftspliktige ved omsetning (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s.234).

Det er tjenestenes innhold som er bestemmende for at tjenesten blir omfattet av unntaket eller ikke. Følgelig er det uten betydning hvem som yter en finansiell tjeneste, om selskapet er i finansbransjen eller ei. Den avgiftsmessige konsekvensen for tjenesten som ytes må derfor vurderes isolert for hver enkelt virksomhet. (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s. 233).

Både norsk og EU praksis legger til grunn streng fortolkning av begrepene som brukes til å beskrive de enkelte tjenestene (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s.

233-234) ettersom merverdiavgiftssystemet bygger på en generell avgiftsplikt, jf.mval. § 3-1 (1).

3.2 Hensyn bak unntaket

For å kunne forstå hvorfor finansielle tjenester er unntatt fra avgiftsplikt er det viktig å ta et tilbakeblikk å se hvilke hensyn som ligger bak unntaket.

I 2001 innførte merverdiavgiftsreformen en generell merverdiavgiftsplikt for tjenester. Dette medførte at alle tjenester som kunne omsettes er blitt avgiftspliktige med mindre de er særskilt unntatt fra loven.

Som utgangspunktet var det ønskelig at finansielle tjenester skulle være omfattet av den generelle avgiftsplikten.

I Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s.122 la Departementet følgende vurderinger til grunn for avgiftplikten for finansielle tjenester:

[...] Dette er en sektor hvor det skapes betydelige merverdier. Et unntak for slike tjenester kan medføre kumulasjon av avgift ved omsetning til næringsdrivende, og svekke merverdiavgiftssystemets nøytralitet. Et unntak for finansielle tjenester skaper dessuten avgrensingsproblemer.

Men forskjellige hensyn tilsa at finansielle tjenester måtte holdes utenfor avgiftsplikten.

For det første, i denne sammenheng var det avgiftstekniske hensyn som begrunnet unntaket for finansielle tjenester. Det var problematisk å finne et egnet beregningsgrunnlag for merverdiavgiften for finansielle tjenester.

Som et eksempel kan nevnes at merverdier som oppstår gjennom finansieringstjenester ligger skjult i rentemarginer og netto renteinntekter. Dels gjelder den utgående renten vederlaget for kreditten samt risiko, inflasjon og dels knytter den seg til vederlaget for selveste yting av tjeneste (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s. 123). Dermed gir ikke den utgående renten et godt bilde av det som er marginen i en banktjeneste slik at det er utfordrende å finne hva som skal være eller ikke skal være beregningsgrunnlaget for merverdiavgiften.

For det andre, er unntaket for finansielle tjenester begrunnet med hensynet til harmonisering av avgiftsregelverket i forhold til andre land, særlig EU-land. I

NOU 1990:11 s. 68 fremhevet utvalget at: «Selv om merverdiavgiften er en avgift på innenlandsk forbruk, kan det likevel føre til konkurransevridninger i forhold til utlandet om de norske avgiftsreglene for omsetning av tjenester er forskjellig fra de utenlandske».

Internasjonal situasjon på området med finansielle tjenester er særpreget av konkurranse og det var en viktig grunn for at norske reglene ble harmonisert med EU- reglene spesielt på finansområdet. De fleste sammenlignbare OECD land hadde en slik unntak for finansielle tjenester (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s.122).

I relasjon til formidlingstjenester mente utvalget at det var mye som talte for å holde også meglertjenester tilknyttet til finansiering og forsikring utenfor avgiftsplikt. Det ble begrunnet i økende internasjonalisering som åpnet for muligheter til å benytte seg av finans- og forsikringstjenester i utlandet kunne skape konkurranse vansker for finansmeglere som driver i finansmarkedet. Dessuten hadde ikke EF og Sverige avgift på disse tjenester i det de var vurdert som naturlige deler av finansmarkedet (NOU 1990:11 s. 163).

Etter det ovennevnte kan det oppsummeres at unntaket for finansielle tjenester er i stor grad begrunnet i den internasjonale konkurransesituasjonen på området samt i vansker og utfordringer med å gjenkjenne merverdien på finansielle tjenester.

3.3 Unntak for formidling av omsetning av finansielle tjenester etter mval. § 3-6 (1) bokstav e).

I Merverdiavgiftsloven § 3-6 (1) bokstav e kommer det frem at:

«Omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra loven, herunder [...] e) omsetning av finansielle instrumenter og lignende».

Av bestemmelsens første ledd fremgår at også formidling ved omsetning av finansielle instrumenter er unntatt fra loven.

Spørsmålet er hva avgiftsunntaket for «formidling av finansielle tjenester» i relasjon til «omsetning av finansielle instrumenter» omfatter.

Formidling av finansielle tjenester

Begrepet formidling er ikke definert i merverdiavgiftsloven.

Merverdiavgiftshåndboken beskriver formidling av finansielle tjenestene slik: «formidling forstås som, på oppdrag fra en part, å bistå med å etablere kontakt med den annen part og gjennomføre eller bistå oppdragsgiver i forhandlinger, og for øvrig yte slik bistand som er nødvendig for at partene skal inngå i en avtale». Kjerneoppgaven i mellommannsvirksomhet vil være at formidleren aktivt medvirker til å bringe partene sammen i avtale. (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s.235).

Av forarbeidene til lov om merverdiavgift Ot.prp.nr. 76 (2008-2009) s. 54 uttrykkes at: «Unntaket for omsetning av finansielle tjenester i første ledd første punktum er en videreføring av merverdiavgiftsloven § 5 b første ledd nr. 4. Unntaket for formidling framgår av Ot.prp.nr.2 (2000- 2001) [...]».

I forarbeidene Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s. 90 forklart som følgende at: «Begrepet formidlingstjenester er et vidt begrep som i denne sammenheng omfatter mellommannsvirksomheter av forskjellig art».

Forarbeidene sier ingenting direkte om hva formidlingsbegrepet innebærer i forhold til unntaket for finansielle tjenester. Imidlertid gis det anvisning på unntatte finansielle tjenester der formidlingen knytter seg til, deriblant meglingstjenester ved salg av finansielle instrumenter (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s. 123). Heller ikke her gis det noe definisjon av megling (formidling) ved slik omsetning.

En forståelse av formidling/megling var et tema i ABG Sundal Collier/Carnegie-dommen (Rt. 2009 s. 1632).

Med henvisning til EU- domstolens avgjørelse i C-235/00- CSC Financial Services Ltd og C-453/05-Volker Ludwig behandlet Høyesterett spørsmålet om hva som omfattes av formidlingstjenester i relasjon til avgiftsunntaket. I avsnitt (46) uttalte Høyesterett at unntaket «forutsetter at den som har ydet «meglingstjenester» er en mellommann. Det er ikke tilstrekkelig at det er ydet tjenester som etter sin art kunne utgjort en del av et megleroppdrag». Høyesterett har videre i dommens avsnitt (48) vist til sammenfatningen i sak C-235/00 (CSC) hvor i sakens avsnitt (39) gis sammenfatning av hva mellommannsvirksomhet (formidlingen) er:

Mellemandsvirksomhed er en tjenesteydelse, som udføres over for en kontraktpart, og som parten yder vederlag for, idet der er tale om en særskilt formidlingsvirksomhed. Virksomheden kan bl.a. bestå i at give den pågældende oplysning om, hvornår det kan være mulighed for at indgå en sådan kontrakt, at optage kontakt med den anden part og i mandantens navn og for dennes regning at føre forhandlinger om den nærmere fastlæggelse af de gjensidige ydelser. Virksomheden har således til formål at træffe de nødvendige foranstaltninger for, at de to parter indgår en kontrakt, uden at formidleren har en selvstændig interesse i kontraktens indhold. [min kursivering].

I avsnitt (49) uttaler Høyesterett at: «Dette hovedsynspunktet gir domstolen sin tilslutning til i sak C-453/05 Volker Ludwig i avsnitt (28)» og er «[...] i god overensstemmelse med den forståelse av meglerbegrepet som i norsk rett ellers særlig er utviklet i relasjon til eiendomsmegling [...]», «[...] og det kan [...] legges til grunn at den gjengitte sammenfatning også er dekkende ved anvendelsen av merverdiavgiftsloven § 5 b nr. 4 bokstav e)». ((nå) § 3-6 (1) bokstav e)).

Høyesterett har også uttalt at det er tradisjonelt oppstillet krav til selvstendighet for at tredjemann skal anses som mellommann. I avsnitt (51) kommer det frem at: «Dette tradisjonelle selvstendighetskrav relaterer seg til meglerens formelle posisjon, så som at denne ikke skal være ansatt hos hovedmannen eller på annet grunnlag kunne identifiseres med denne». (beskrivelsen av dommen er delvis tatt fra punkt «Rettslig grunnlag» i SKNA9-2021-18).

Av det ovennevnte kan det oppsummeres at formidlingen vil være omfattet av avgiftsunntaket dersom tjenesten som utføres er formidling etter sin karakter, en tjenesteyter har som formål til å bringe parter sammen til å inngå avtale uten at tjenesteyter har selvstendig interesse i avtalens innhold. Det er en forutsetning at tjenesteyter opptrer selvstendig og utfører selvstendige oppgaver uavhengig av kontraktspartene.

Unntaket for merverdiavgift for omsetning og formidling av finansielle tjenester er bundet til å gjelde en kvalifisert art av tjenester. Dermed må det avgrenses mot tjenester som ikke har forbindelse til en finansiell formidlingstjeneste slik som

rådgivning, markedsføring og annen avgiftspliktig medvirkning. Formidling uten forbindelse med en avgiftsunntatt finansiell tjeneste er dermed avgiftspliktig. Dette gjelder for eksempel eiendomsmegling. (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s. 236).

Finansielle instrumenter

Begrepet finansielle instrumenter er ikke definert i merverdiavgiftsloven, men det kommer frem av forarbeidene at «Finansielle instrumenter *i bokstav e* er sammenfallende med samme begrep i lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel § 1-2 annet ledd.» (Ot.prp.nr.2 (2000-2001) s.194. Loven det vises til i forarbeidene er den gamle verdipapirhandelloven. Den gjeldende loven det skal tas utgangspunkt i er verdipapirhandelloven (heretter vphl) LOV-2007-06-29-75.

Finansielle instrumenter defineres i vphl. § 2-2 (1) og omfatter blant annet omsettelige verdipapirer, som kan omsettes på kapitalmarkedet, herunder «aksjer og andre verdipapirer som kan sidestilles med aksjer, samt depotbevis for slike», jf. vphl. § 2-4 (1). I tillegg omfattes verdipapirfondsandeler, pengemarkedsinstrumenter og derivater. (Gems-Onstad et al., 2016 s. 236). Ordlyden i unntakets bokstav e) omfatter også «lignende» finansielle instrumenter. Dette blir ikke gjennomgått i denne oppgaven.

I sin tolkningsuttalelse legger Finansdepartementet til grunn at unntaket fra merverdiavgift for megling (formidling) ved omsetning av finansielle instrumenter omfatter tjenester i vphl. § 2-1(1) benevnt som investeringstjenester. (Finansdepartementet, 2001, pkt.3).

I verdipapirhandelloven § 2-1(1) finner vi en beskrivelse av investeringstjenester og investeringsvirksomhet. Blant annet omfattes mottak og formidling av ordre knyttet til ett eller flere finansielle instrumenter, som innebærer at investorer legger inn ordre hos verdipapirforetaket om kjøp eller salg av finansielle instrumenter, og som verdipapirforetaket enten formidler videre eller sørger for blir utført på annen måte (Gry E.Skalerud, Lovdata Pro, Vphl. §2-1, note (3)). Videre omfattes utførelse av ordre på vegne av kunde, som innebærer inngåelse av avtaler om kjøp eller salg av finansielle instrumenter (Gry E.Skalerud, Lovdata Pro, Vphl. §2-1, note (5)).

Som investeringstjeneste regnes blant annet formidling ved førstehånds og senere omsetning av finansielle instrumenter, eksempelvis aksjemegling, aktiv forvaltning og verdipapirforetakets egen omsetning av finansielle instrumenter dersom det er en tjeneste overfor tredjepersoner på forretningsmessig basis, garantistillelse for fulltegning av emisjoner eller plassering av slike emisjoner samt markedsføring av finansielle instrumenter (Merverdiavgiftshåndboken, 2023, s.263).

4.Hovedytelseslæren - sammensatte ytelser

4.1 Sammensatte ytelser

En avgiftsunntatt finansiell tjeneste kan inneholde elementer av tilleggstjenester tjenester som isolert sett er avgiftspliktige, eksempelvis rådgivning.

Et eksempel kan illustrere dette. En såkalt «Corporate finance-tjeneste» som er en samlebetegnelse for finansiell rådgivning og bistand til en kunde om en eller flere transaksjoner av finansielle instrumenter, som aksjer eller verdipapirfondsandeler. Rådgivning og bistand ytes i forbindelse med aksjeemisjon, børsnotering, fusjoner og oppkjøp samt andre endringer i kapitalstrukturen i selskap. Ved selskapsoverdragelser er corporate finance-oppdrag normalt relatert til rådgivning, verdsettelse, utarbeidelse av prospekter, finne kjøpere, gjennomføre forhandlinger samt utforming av kontrakter. Slike tjenester er i utgangspunktet avgiftspliktige. Samtidig med rådgivningstjenester kan i corporate finance- oppdraget ytes meglingstjenester ved omsetning av finansielle instrumenter, dersom tjenesteyter av oppdraget også formidler eller bistår ved omsetning av aksjer i selskapet. (Georgsen, 2013, s. 64). Her oppstår det en sammensatt leveranse av tjenester bestående av både avgiftspliktig rådgivning og unntatt formidling.

Når avgiftspliktig rådgivning leveres i forbindelse med avgiftsunntatte formidlingstjenester må det tas stilling til om ytelsene utgjør selvstendige tjenester, som skal avgiftsbehandles hver for seg, eller om ytelsene anses å være integrerte og er deler av en og samme tjeneste. Dersom ytelsene skal anses som deler av en og samme tjeneste oppstår det et spørsmål hvordan tjenesten skal behandles avgiftsmessig.

Metoden som Høyesterett i Rt. 2009 s.1632 har gitt henvisning til som skal benyttes ved behandling av sammensatte ytelser i relasjon til avgiftsunntaket for finansielle tjenester er såkalt «hovedytelseslæren» som er utviklet gjennom EU-domstolens praksis.

4.2 Hva går EU- domstolens «Hovedytelseslære» ut på og hvilke rettsavgjørelser er den bygget på?

Spørsmålet om hvordan man skal behandle sammensatte ytelser i EUs merverdiavgift har gitt opphav til en rekke dommer i EU-domstolen. Merverdiavgiften i EU, som nevnt tidligere reguleres av Rådets direktiv 2006/112/EF som har erstattet da gjeldende sjette avgiftsdirektivet 77/388/EF. Direktivet har ingen verdi i veiledningen for hvordan man kan vurdere sammensatte ytelser. Derimot er EU-domstolens praksis avgjørende for å kunne avklare denne problematikken. (Henkow, 2013, s.182).

Hovedytelseslæren er utledet av blant annet EU-domstolens saker C-349/96 Card Protection Plan (CPP) og C-453/05 Volker Ludwig. Nedenfor vil jeg se nærmere på disse avgjørelsene for å finne ut hvilke kriterier som EU- domstolen legger til grunn i vurderingen av sammensatte ytelser.

Utgangspunktet i EU-retten er at hver ytelse som omsettes skal anses å være selvstendig og uavhengig, jf. artikkel 2, stk. 1 (Rådetsdirektiv 77/388/EF, 1977). Dette er i samsvar med norsk rett, hvor de enkelte omsetningsobjekter behandles hver for seg, jf. § 4-1 og bokføringsforskriften § 5-1-5. Det vil si at når det gjelder ytelser som består av flere elementer med ulik avgiftsstatus og omsettes samlet så skal ytelsene som hovedregel splittes opp. Samtidig understreker domstolen at ytelser som rent økonomisk fremstår som et produkt, én ytelse, ikke må kunstig splittes opp for å forhindre at sammenhengen i merverdiavgiftssystemet endres (jf. bl.a. C-349/96 (29)).

Dette taler for at det må være en viss tilknytning mellom ytelsene slik at det er unaturlig å splitte dem opp og er en henvisning til en situasjon hvor man ser ytelser under ett som et omsetningsobjekt, én sammensatt ytelse.

I corporate finance – oppdraget er rådgivningstjenester kan være så nær tilknyttet den finansielle tjenesten at den må anses som et sammensatt oppdrag.

Den sentrale saken CPP (C-349/96) i EU-domstolen omhandlet generelle kriterier for vurderinger av sammensatte ytelser. CPP tilbød til kredittkortkunder en hjelpepakkeløsning i tilfelle tap av personlige eiendeler- hovedsakelig kredittkort. Pakken bestod delvis av et avgiftsunntatt forsikringstjeneste etter artikkel 13 pkt. B (a) (sjette direktiv 77/388/EØF) og avgiftspliktig kortregistreringstjeneste. Spørsmålet var om tjenestene skulle anses som to separate ytelsene, eller én sammensatt ytelse og hvilken avgiftsstatus en eventuelt sammensatt ytelse skulle ha.

For å avklare dette må det først vurderes hva som «særlig karakteriserer den pågående transaksjon» og det må tas hensyn til samtlige omstendigheter ved den aktuelle transaksjonen, jf. avsnitt (28). Vurderingen skal være objektiv og da med utgangspunkt i hvordan disse ytelsene står frem for gjennomsnittsforbruker sitt ståsted, jf. avsnitt (29). I forbindelse med dette kom retten til at det foreligger én sammensatt ytelse dersom et eller flere ytelser kan identifiseres som hovedytelsen, mens øvrige et eller flere ytelser kan anses som sekundære ytelser, slik at de avgiftsmessig følger hovedytelsen, jf. avsnitt (30).

I dommen presiseres videre at ytelser skal anses for å være sekundære ytelser dersom de ikke for kundene utgjør et mål i seg selv, men et middel til å utnytte tjenesteyterens hovedytelse på best mulige måte, jf. avsnitt (30).

Dette taler for at kundens formål er sentralt for å vurdere hva som er hovedytelsen.

I den andre dommen Volker Ludwig (C-453/05) ble vurderingskriterier for hovedytelseslæren i ovennevnte CPP-dommen opprettholdt, jf. avsnitt (17) og (18). Det ble også vist til disse kriteriene i Rt. 2009 s. 1632 (dommen blir gjennomgått senere i oppgaven).

Saken gjaldt en selvstendig finansiell rådgiver som på grunnlag av agenturavtale med Deutsche Vermögensberatung AG (heretter «DVAG») drev virksomhet med å selv ta kontakt med mulige kunder, foreta analyse med kundens økonomi og formidle lån til disse i DVAGs navn. Formålet med rådgivningen var å formidle kunden hensiktsmessig lån. Hvis låneavtale ble inngått mellom kundene og DVAG fikk rådgiveren betalt en provisjon.

Låneformidling er en unntatt tjeneste etter artikkel 13 pkt. B (d) (sjette direktiv 77/388/EØF) mens rådgivningen er avgiftspliktig. Spørsmålet for domstolen var om at formidlingen eller rådgivningen var å anse som hovedytelse.

I avsnitt (19) har EU-domstolen vektlagt at finansrådgiveren fikk utbetalt honorar kun ved avtaleinngåelse. Dette trakk i retning av at låneformidlingen var å anse som en hovedytelse og rådgivningstjeneste som en sekundær ytelse. På den annen side var det påpekt at låneformidlingen var bestemmende ytelse for både kunder og for finansinstitusjoner som ytt låneformidlingen, og at rådgivningen var gitt kun i startfase av avtaleinngåelsen.

Selv om dommen opprettholder samme vurderingskriterier som i CPP- dommen er det et annet poeng som kan utledes av dommen. Det er at et eventuelt honorar som utløses ved gjennomført formidling av avtale kan ha en argumentasjonsverdi for at formidlingstjeneste kan anses som hovedytelse.

Etter det ovennevnte kan det oppsummeres om EU-hovedytelseslæren følgende:

- hver ytelse som omsettes skal behandles som selvstendig og uavhengig.
- Ytelsene som fremstår ut ifra økonomisk henseende som én ytelse må ikke kunstig oppdeles for å ikke endre merverdiavgiftssystemets sammenheng.
- Transaksjonen må undersøkes for å avgjøre, sett fra en gjennomsnittsforbrukers ståsted om det er levert flere selvstendige ytelser eller én sammensatt ytelse
- Dersom det kan identifiseres en hovedytelse og en sekundær ytelse skal disse ytelsene behandles som én sammensatt ytelse, hvor sekundære ytelser skal behandles avgiftsmessig som hovedytelse.
- For å kunne finne ut hva som anses som en hovedytelse må vurderingen ta utgangspunkt i en objektiv vurdering ut ifra en gjennomsnittsforbrukers ståsted.
- En ytelse anses som en sekundær dersom den ikke utgjør et mål i seg selv for gjennomsnittsforbruker. Kundens formål er sentralt ved vurderingen om hva som er hovedytelse.

Det er viktig å nevne at i vurderingen om at flere ytelser med ulik avgiftsstatus skal anses som én sammensatt ytelse, er det i EU-domstols praksis stilt opp en alternativ vurderingsmetode i tillegg til vurderingen om det foreligger en

hovedytelse med sekundære ytelser. Den andre metoden er anvendelig i tilfeller der ytelser er så nær forbundne at de objektivt sett utgjør én sammensatt og udelelig ytelse (Lindblad, 2021, s.122). Den metoden blir ikke gjennomgått i denne oppgaven.

Basert på disse utgangspunkter vil jeg se hvordan dette er håndtert i rettspraksis.

4.3 Rettspraksis: ABG Sundal Collier/Carnegie

I norsk merverdiavgiftsrett ble hovedytelseslæren etablert gjennom Høyesteretts avgjørelse i ABG Sundal Collier/Carnegie (Rt. 2009 s. 1632).

Saken gjaldt to verdipapirforetak ABG Sundal Collier og Carnegie som bisto med fusjon mellom to finansselskap Gjensidige NOR og DnB. Carnegie i tillegg også ytt bistand med salg av to aksjeselskaper. I denne sammenhengen ble det levert corporate finance – tjenester som dels bestod av avgiftsunntatte meglertjenester etter mval. § 5 b nr. 4 bokstav e (nå mval § 3-6 (1) bokstav e) og dels avgiftspliktige rådgivningstjenester. For Høyesterett var sakene forent, og spørsmålet var om verdipapirforetakenes bidrag til fusjonen var en avgiftsunntatt meglertjeneste, eller en avgiftspliktig finansiell rådgivning. I det samme gjaldt spørsmålet om Carnegies bidrag ved salg av de to aksjeselskaper.

Partene var enige i at både meglertjenester og rådgivningstjenester var levert som en sammensatt ytelse. Spørsmålet var da bare om ytelsenes avgiftskarakter. For å avklare dette, skulle det skje en «samlet vurdering av hva som er det dominerende element», jf. avsnitt (45).

Førstvoterende legger til grunn at for et sammensatt oppdrag blir vederlaget i sin helhet enten avgiftspliktig eller avgiftsunntatt, jf. avsnitt (53).

Videre trekker Høyesteretten frem en lagmannsrettens gjennomgang av Volker Ludwig-dommen med særlig vekt på dommens avsnitt (17) og (18), jf avsnitt (54) og slår fast at sammenfatningen av vilkårene i Volker Ludwig-dommen i den saken var også «dekkende for norsk rett», jf. avsnitt (55).

Kriteriet utarbeidet av EU-retten om at i vurderingen om det foreligger en hovedytelse, eventuelt hva som er hovedytelse må det ses på hva som særlig karakteriserer den aktuelle transaksjon. Dette kriteriet synes å være mer

konkretisert i avsnitt (55) hvor det kommer frem at: «*Formålet vil klart ha betydning* i denne sammenheng, men jeg finner grunn til å understreke at det ikke er tale om å vurdere målet for prosjektet som sådant, «*men hva som fra oppdragsgivers side er hovedsiktemålet*» med tjenestene fra den enkelte tjenesteyter isolert sett» [min kursivering], jf. avsnitt (55). Følgelig må vurderingen ta utgangspunkt i hva som var oppdragsgivers hovedsiktemål.

På den ene side synes dette utgangspunktet å gi indikasjon på en subjektiv vurdering og ikke objektiv vurdering som er lagt til grunn i EU-rettspraksis og kan gi incentiv til tilpasninger slik som oppdragsgiver ønsker, eksempelvis å få tjenester avgiftsunntatt. Det er vanskelig å bevise hva den oppdragsgiveren tenkt. På den annen side viser Høyesterett å legge mer objektivt vurderingstema til grunn da mandatavtalene skulle drøftes.

Den konkrete vurderingen har tatt stilling til om det var utført en meglerfunksjon, og eventuelt hva som var hovedytelsen i den samlede tjenesten, jf. avsnitt (56).

Fusjon-saken. ABGs oppdrag:

I vurderingen om hva som var oppdragsgivers hovedsiktemål tok Høyesterett utgangspunkt i mandatavtalene inngått mellom partene. Førstvoterende viste til at skriftlige avtaler bør være utgangspunktet, og det er riktig å lese avtaler i den sammenheng av hva som anses mest hensiktsmessig i forhold til allmenn bransjepraksis og omstendighetene i den enkelte sak, jf. (57).

ABG kom inn i prosessen på et tidspunkt da partene allerede har etablert kontakt med sikte på en fusjon, men bytteforholdet var ikke klargjort.

ABG var engasjert på grunn av sitt renommé i markedet og tidligere samarbeid med DnB. I tillegg skulle ABG bisto med å overbevise aksjonærene om at det var fordelaktig for dem å gjennomføre en fusjon, jf. avsnitt (60).

I forhold til meglerfunksjoner viste Høyesterett at ABGs rolle var «i utpreget grad lite selvstendig [...]» og at selskapet verken deltok i forhandlinger med den annen part, eller hadde annen direkte kontakt med denne. Det som særpreget oppdraget, var rådgivning og forhandlingsbistand til Gjensidige NOR. Høyesterett viste også til at «De normale meglerfunksjoner er helt fraværende. [...]», jf. avsnitt (64). Høyesterett konkluderte derfor at meglerunntaket ikke kom til anvendelse, jf. avsnitt (65).

Fusjon-saken. Carnegies oppdrag:

I motsetning til ABG hadde ikke Carnegie noe mandatavtale, men det var lagt til grunn at i all det vesentlige hadde oppdraget samme tjenester som det var levert av ABG. I tillegg kom Carnegie også på et sent tidspunkt i prosessen, jf. avsnitt (66). Høyesterett uttalte at det kan forekomme at tjenestene levert av investeringsforetakene ved bistand til en fusjon kan ha en viss form av meglingstjenester, men sluttet seg til at i ordinære fusjonsprosesser megleroppdrag er konsekvent fraværende, jf. avsnitt (74).

Av det ovennevnte kan utledes at når tjenesteyter engasjeres sent i prosessen, på et tidspunkt partene har allerede etablert kontakt med sikte på transaksjon og tjenesteyter ikke deltar i forhandlinger blir ordinære meglerfunksjoner bortkommet. Dermed blir dominerende tjeneste (hovedytelse) i oppdraget rådgivning.

Det er nettopp kravet til selvstendighet og formålet til å bringe to parter sammen til å slutte avtale som er forutsetninger til at formidlingstjenester kommer inn under merverdiavgiftsunntaket.

Salg av aksjer-saken Carnegie

Saken gjaldt corporate finance tjenester ytt i forbindelse med salg av 100 % aksjene i selskapene Carmeda AB og Ergo Bluegarden AS.

I vurderingen av mandater i forbindelse med salg av selskaper viste Høyesterett til at rådgivningselement ikke var sentralt ved disse oppdragene, men et nødvendig forarbeid i forbindelse med forberedelser til avhending av selskaper. Et slik forberedende arbeid var av en sekundær karakter som etter Volker Ludwigdommen skulle følge hovedytelsen. Høyesterett lagt til grunn at å gi råd om reell prisforventning og riktig tidspunkt for å legge bedrift for salg er et ordinært element i et salgsoppdrag, jf. (90). Høyesterett konkluderte med at Carnegie har bistått i alle deler av salgsprosessen og dermed fremstår samlet sett som et megleroppdrag, jf. avsnitt (91). Formidlingen var hovedytelsen.

5. Konklusjon

Når man står overfor en sammensatt ytelse som har avgiftspliktig rådgivning og avgiftsunntatt formidling av finansielle tjenester er det ofte usikkerhet i forbindelse med merverdiavgiftsbehandlingen. Hovedytelseslæren utviklet av EU-

domstols rettspraksis og kommer inn i alle tilfeller der man har å gjøre med sammensatte ytelser på området med finansielle tjenester. Dette har Høyesterett lagt til grunn i ABG Sundal Collier/Carnegie-dommen (Rt. 2009 s. 1632).

Hovedsakelig går hovedytelseslæren ut på at hver ytelse anses som selvstendig og uavhengig, samtidig som at ytelser som økonomisk forstås som én ytelse, ikke kunstig må splittes opp. I vurderingen skal man forsøke å identifisere hva som særlig karakteriserer ytelsen, herunder å identifisere en mulig hovedytelse, som sammen med de øvrige sekundære ytelsene er å anse som én sammensatt ytelse. Hovedytelsen avgjør avgiftsplikten slik at én sammensatt ytelse blir enten avgiftspliktig eller avgiftsunntatt.

Ved formidlingen vil hovedytelsen være å bringe partene sammen til å slutte en avtale om et finansielt instrument. Tjenesteyter da må opptre selvstendig og ikke selv ha interesse i avtalens innhold. Hvis en avgiftspliktig rådgivningstjeneste ikke anses som et mål for kunden, blir den ansett som underordnet formidlingen og kun som et middel for å utnytte formidlingen best mulig. I det tilfellet blir hele den sammensatte ytelsen avgiftsunntatt etter § 3-6 (1) bokstav e.

Behandlingen av sammensatte ytelser på området med finansielle tjenester er komplisert. Vanskelig, til dels fraværende regelverk, og lite avklaringer på området fører til forskjellig behandling av sammensatte ytelser på finansområdet. Ensartet praktisering av regler kan føre til mer forutsigbarhet både for næringsdrivende og avgiftsmyndigheter.

Litteraturliste

Lover og forskrifter

Merverdiavgiftsloven. (2009). Lov om merverdiavgift (LOV-2009-06-19-58).

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2009-06-19-58>

Verdipapirhandellogen. (2007). Lov om verdipapirhandel (LOV-2007-06-29-75).

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2007-06-29-75>

Bokføringsforskriften. (2004). Forskrift om bokføring (FOR-2004-12-01-1558).

<https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2004-12-01-1558>

Lovforarbeider og andre offentlige publikasjoner

Ot.prp.nr.76 (2008-2009) Om lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

[https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-76-](https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-76-200809?searchResultContext=1113&rowNumber=1&totalHits=362)

[200809?searchResultContext=1113&rowNumber=1&totalHits=362](https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-76-200809?searchResultContext=1113&rowNumber=1&totalHits=362)

Ot.prp.nr.2 (2000-2001) Om lov om endringer i lov 19. juni 1969 nr 66 om merverdiavgift

https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-2-200001/KAPITTEL_3-5-7

Prop. 1 LS (2023-2024) Skatter og avgifter 2024

[https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-1-ls-](https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-1-ls-202324/KAPITTEL_6-1)

[202324/KAPITTEL_6-1](https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-1-ls-202324/KAPITTEL_6-1)

Prop.117 L (2010-2011) Endringer i merverdiavgiftsloven mv. (ny og enkel registrerings- og rapporteringsordning for tilbydere som leverer elektroniske tjenester fra utlandet)

[https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-117-l-](https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-117-l-201011/KAPITTEL_4)

[201011/KAPITTEL_4](https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-117-l-201011/KAPITTEL_4)

NOU 1990:11. (1990). *Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester*. Finans- og tolldepartementet.

https://lovdata.no/pro/#document/NOU/forarbeid/nou-1990-11/*?searchResultContext=2085&rowNumber=1&totalHits=101

Regjeringen. (2023). *Statsbudsjettet 2024: Statens inntekter og utgifter*.

<https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2024/statsbudsjettet-2024-statens-inntekter-og-utgifter/id2996213/>

Stortinget. (2023). *Stortingsvedtak om merverdiavgift for 2023.11*.

<https://lovdata.no/pro/#document/STV/forskrift/2022-12-13-2204>

Finansdepartementet. (2001). *Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. juni 2001 om finansunntaket for omsetning av finansielle tjenester*.

<https://lovdata.no/pro/#document/UFIN/avgjorelse/ufin-2001-10001?searchResultContext=1639&rowNumber=1&totalHits=37>

EU- og utenlandsk rett

Directive 77/388/EEC (1977). *SIXTH COUNCIL DIRECTIVE of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes — Common system of value added tax: uniform basis of assessment*.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:01977L0388-19970101&from=HR>

EØS-loven. (1992). Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) (LOV-1992-11-27-109)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-11-27-109>

EØS-avtalen artikkel 1 (formål) – TEUV artikkel 26 og 27

<https://europalov.no/eos-artikkel/eos-avtalen-artikkel-1-formal-teuv-artikkel-26-27/id-6861>

C-349/96 Card Protection Plan

C-453/05 Volker Ludwig

C-235/00 CSC Financial Services

Norsk rettspraksis og avgjørelse fra SKN

Rt. 2009 s.1632 ABG Sundal Collier

Rt. 2012 s.1547 Norwegian Claims Link

SKNA9-2021-18 - Skatteklagenemnda

Bøker, artikler, mv.

Aasprong Dyrnes, C. & B.Mikelsen, A. (Red.) (2017). *Merverdiavgift i et internasjonalt perspektiv* (1 utg.) Oslo: Gyldendal Juridisk.

Gems-Onstad, O., Kildal, T. S., Aasprong Dyrnes, C., B. Mikelsen, A. & Kristensen, R. K. (2016). *MVA-kommentaren* (5.utgave. utg.). Oslo: Gyldendal Juridisk.

Lindblad, G. (2021). *Behandlingen av ytelser som omsettes samlet i norsk merverdiavgiftsrett*. Skipnes Kommunikasjon / Universitetet i Bergen

Georgsen, R. (2013). Corporate finance-tjenester og merverdiavgift. *Revisjon og regnskap*, nr. 2, 63-65.

Henkow, O. (2013). Defining the tax object in composite supplies in European Vat. *World Journal of VAT/GST Law*, 2(3), 182-202.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.5235/20488432.2.3.182>

Lindblad, G. (2020). Hovedytelseslæren, mer enn bare hovedytelser? *Skatterett*, 39 (1), 3-27. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-310X-2020-01-02>

Qvist, E. (2014). *Fungerer MVA-reglene i Norge for grenseoverskridende tjenester?* PWC Norges skatteblogg.

<https://blogg.pwc.no/skattebloggen/fungerer-mva-reglene-i-norge-for-grenseoverskridende-tjenester>

Merverdiavgiftshåndboken (2023). 19. utgave. 2023

<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/merverdiavgiftshandboken/gjeldende/>

